

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Sardonyi Albert*
Cím: *Hogyan lett a Kékkakas-
utcából Kazár-utca*

Forrás:

Az Újság

Bn
(Hely)

1923. 8. 22.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (C)

Osztályozás

Tárgy

725.092.1

Hely

Idő

"1923"

Személy

Székesfővárosi házinyomda 1922

Hogyan lett a Kékkakas-utcából Kazár-utca?

A pesti utcanevek multja. — Szabadsajtó-utca és Március 15-tér. — „Miksa bérkocsis” utcája. — A Boráros-téren nem bort árusítottak, hanem Boráros főbíróról keresztelték el.

Régi utcanevek vesznek, új utcanevek lesznek. — ez a fővárosi utcanevek szomorú, de igaz története. Valamikor sokkal egészségesebb tényezők érvényesültek e téren, az utcaneveket nem hatóságilag állapították meg, hanem a szokás szentesítette azokat. A szokás pedig tárgyi kapcsolatot keresett az utca és elnevezése között.

Amióta az 1870. évi X. törvénycikkkel megalkotott közmunkatanácsra hárult a fővárosi utcanevek megállapítása, a tárgyi kapcsolat az utca és elnevezése között teljesen megszakadt, az elnevezések egészen önkényessé váltak.

Szabadsajtó-utca és március 15-tér.

Tömeges utcaátkeresztelésre az 1848. évi események adták először alkalmat, amikor a hazafias lelkesedés meg akarta örökíteni azokat a helyeket, ahol a pirkadó szabadság első sugarai felcsillantak. Így lett az esküteri szabályozásokkal eltiüntetett Városház-térből, melyen a régi pesti városháza állott, Szabadság-tér, a Hatvani-, ma Kossuth Lajos-utcából Szabadsajtó-utca, az Egyetem-térből Március-15-tér. A régi pesti városháza tanácstermében írták ugyanis alá az emlékezetes 12 pontot, az akkori szabadságmozgalmak kétéját, a Hatvani-utcában állott Landerer és Heckenast könyvnyomtató műhelye, ahol a szabadsajtó első termékeit készítették, s az egyetemi ifjuság volt az 1848. március 15-iki mozgalmak mozgató lelke. Ezek az elnevezések a szabadságmozgalmak elnyomása után mind eltűntek.

Az 1848. évi utcaátkeresztelésekhez hasonló jelenségeket láttunk a világháború alatt, amikor a Károly-körútből Károly király-ut, a Múzeum-körútból Mehmed szultán-ut s a Vámház-körútból Ferdinánd bolgár cár-ut lett. Ez elnevezések is eltűntek s visszakerültek a belső körút rendezése után megállapított 1874. évi elnevezések, melyek a Váci-ut helyére a Károly-körút (a Károly kaszányáról elnevezve), az Országút helyére a Múzeum-körút s a Mészáros-utca helyére a Vámház-körút elnevezéseket állították, amelyek az ittlévő monumentális épületektől kapták a nevüket.

Szvetenay Mártonról — Szvetenay és Márton-utcák.

A tömeges utcaátkeresztelések 1867 után kezdődtek, amikor is a közgyűlés felhatalmazása alapján a tanács gyakorolta a jogot.

A régi utcaelnevezések hivatalos megállapításánál is megtaláljuk sok esetben a tárgyi kapcsolatot. Így a ferencvárosi Szvetenay- és Márton-utcák 1854. augusztus 30-án történt elnevezésénél, amikor is Szvetenay Mártonnak a Gyp- és Remete-utcák közötti telkeit házhelyekre osztották s e házhelyek közötti új utcákat Szvetenay- és Márton-utcaknak nevezték el. Szvetenay Márton igen érdemes polgára volt Pest városának. A saját költségén két kaszárnyát építtetett s ezeket kedvezményes áron engedte át a városnak, ezenfelül az 1837. évi kemény tél alatt s az 1838. évi árvíz alkalmával áldozatkészen segítette a szegényebb lakosságot. Mikor a tanács a Szvetenay-utcaát 1868-ban Jenő herceg-utcaá akarta át keresztelni, Szvetenay Márton polgári érdemeire hivatkozva étenken tiltakozott ellene.

Ennek következtében az 1868 október 11-iki közgyűlés ki is mondta, hogy csupán a névtelen utcák elnevezéséről gondoskodjanak; a régi utcaneveket csupán az illető utcák tulajdonosainak kérésére kereszteljének át.

E közgyűlési határozattal szemben az utcák elnevezése ügyében kiküldött bizottság 1869 február 15-iki előterjesztésében megkísérelte álláspontja indokolását azzal, hogy „az utcák neveit oly történelmi emlékü elnevezésekkel ajánlá felcseréltetni, melyek buzdításul szolgálhatnak arra, hogy már a zsenge gyermekkortól egész a férfikorig minden honpolgár az utcákon járkalván, becsülni tanulja a haza drága emlékeit és tisztelni a nemzet nagy férfiai érdemeit”. A közgyűlés azonban visszatartotta a „közgyűlés tekintélyét sértő replikákat” s fenntartotta előbbi álláspontját.

A Kazár-utca elődei.

A közgyűlés felhatalmazásával elsősorban a Kékkakas-utca lakosai éltek, kik „az utca ronda hire miatt

általános undort gerjesztő névének átváltoztatásáért” folyamodtak. Az érdekelték a Wesselényi-utca elnevezést kérték. Hasonló folyamodást adtak be a Tehén-utcai háztulajdonosok, akik a Kinizsi-utcaá s a Türelem-utcaiak, kik Bocskay- vagy Faludy-utcaá kívánták át kereszteltetni utcájukat. Az 1869. augusztus 24-iki tanácsülés pedig a Kék-kakas-utca nevét Petőfi-utcaá, a Tehén-utca nevét Kinizsi-utcaá, a Türelem-utca nevét pedig Kisfaludy-utcaá változtatta.

Az idézett tanácsi határozat állapította meg a Miksa-utca elnevezést is, amely ellen az érdekelt háztulajdonosok óvást emeltek, mert szerintük egy Miksa nevű bérkocsisról kapta a nevét s a városok ügyének lelkes előharcosáról, Bezerédj Istvánról Bezerédj-utcaának kívánták elneveztetni. Az 1869. október 12. tanácsülés azonban kijelentette, hogy az utcát Miksa császárról nevezte el s nem volt hajlandó azt módosítani. Ezt ma már senki sem tudja s ezért kívánatos lenne, hogy az utcát Miksa császár-utcaának nevezzék.

A Boráros-téren nem árusítottak bort.

Az 1869 augusztus 24-iki tanácsülésben kapta az Aréna-utca a Wesselényi-utca elnevezést azért, mert ott 1838-ban Wesselényi Miklós sok ember életét mentette meg az árviztől. Ez utóbbi indokolás szerint az utca nevét Wesselényi Miklós-utcaának kellett volna át kereszteltetni, mert így nem tudhatjuk, hogy melyik Wesselényire vonatkozik, amint a Bezerédj-utcaáról sem tudjuk, hogy Bezerédj Istvána, a tolnamegyei követre, vagy Rákóczi híres tábornokára, Bezerédj Imrére vonatkozik-e? Hasonló a helyzet a Boráros-térrel, melyet 1869 október 23-án nevezték el Boráros János volt pesti főbíróról, aki vagyona javát közcélokra hagyta. Ma kevés ember tudja, hogy ez személynév s inkább arra gondolnak, hogy e téren valamikor bort árusítottak.

Katasztert az utcanevekről!

A fővárosi utcanevek — amint ebből is kiderül — *alapos revizióra szorulnak*, e revíziót azonban nem jogászoknak és mérnököknek, hanem *a főváros történetében jártas s a főváros múltja iránt melegen érdeklődő embereknek kell elvégezniök*. E célra mindenekelőtt *jó utcanev-katasztert kell készíteni*, mely az utca elkeresztelésének időpontját s annak indokolását tartalmazza.

Óvjuk meg régi utcaneveinket s ha már történelmi elnevezésekkel cseréljük fel őket, tegyük úgy, hogy az új elnevezések érthetők is legyenek. Különösen pedig arra kell ügyelni, hogy *ne a divat szerint változtassuk az utcaneveket*, hanem a lehetőség szerint tartsák meg a régi elnevezéseket, mert mindegyik *egy-egy darab várostörténetet foglal magában*.

Gárdonyi Albert úr.